

Wstęp

Tomasz Misiak

Dźwięk w pozamuzycznych działaniach artystycznych

Dźwięk jako świadomie kreowany element działań artystycznych związany jest nie tylko z muzyką, ale także z wieloma innymi, różnorodnymi formami. Od pionierskich działań awangardowych, happening i sztukę performance, przez realizacje audiowizualne i multimedialne, po współczesny *sound art* dźwięk jest elementem znaczącym, stanowiącym nie tylko ważne dla sztuki medium wyrazu, ale też nieusuwalny element interpretacyjny.

Coraz częstsza obecność dźwięku w sztuce współczesnej wymaga od kuratorów osobnego namysłu nad sposobami eksponowania prac o charakterze audytywnym, a także „ujarzmiania” dźwięku w przestrzeniach galerii. Pytania, które towarzyszyły powstawaniu najnowszego numeru „Zeszytów Artystycznych”, dotyczą przede wszystkim przemian związanych z coraz bardziej różnorodnymi sposobami działania i oddziaływania dźwięku w świecie sztuki. Problematyka ta łączy się również ze współczesnym myśleniem ekologicznym, które często stanowi podstawę dla artystycznych i edukacyjnych poszukiwań równowagi pomiędzy ciszą a coraz bardziej dokuczliwym hałasem.

Środowisko akustyczne nieustannie podlega wielowymiarowym przekształceniom. Badacze zwracają uwagę na postępujące zagęszczenie fenomenów dźwiękowych (oraz innych zjawisk akustycznych) w kulturze współczesnej, a także związanych z nimi doświadczeń. Ekologia dźwięku zwraca jednak uwagę nie tylko na zagrożenia związane z hałasem czy potrzebę tworzenia nowych enklaw ciszy w indywidualnych oraz publicznych sferach życia codziennego, ale także na konieczność działań twórczych, zmierzających do sprobmatyzowania i reinterpretacji rozmaitych sposobów słuchania. Działania takie jak spacerzy dźwiękowe, nagrania terenowe czy rzeźby akustyczne sprzyjają krytycznemu namysłowi nad współczesną audiosferą, a także stanowią nowe wyzwania dla edukacji artystycznej. W tym kontekście pojawia się m.in. pytanie o to, czy spacerzy dźwiękowe, praktyki głębokiego słuchania, nagrania terenowe na stałe już wpisały się w program współczesnych instytucji kultury i wynikają z rzeczywistych

potrzeb zwiększania świadomości sposobów funkcjonowania dźwięku, czy też może są tylko chwilową modą?

Tak sformułowane wstępne pytania i konteksty doprowadziły do zarysowania możliwie szerokiego pola odniesień, pomocnego we wskazaniu i zrozumieniu przemian, które dokonują się we współczesnej sztuce i kulturze pod wpływem dźwięku i złącznych z nim sposobów słuchania. W konsekwencji prezentowane w niniejszym tomie teksty podejmują tak różnorodne problemy, jak dizajn dźwiękowy, nagrania terenowe czy dźwięk i jego interakcje z różnorodnymi dziedzinami sztuk wizualnych, by zakorzeńić się także w rozważaniach dotyczących muzyki, a zwłaszcza nowych, wyznaczonych przez technologie cyfrowe, sposobów jej słuchania i udostępniania.

W konsekwencji to właśnie rozmaite sposoby słuchania stanowią główną oś problemową wszystkich prezentowanych tekstów. Wszak nie da się oddzielić namysłu nad dźwiękiem od prób zrozumienia, w jaki sposób tworzy on określone ramy doświadczenia. Doświadczenia, dla którego niejednokrotnie samo słuchanie okazuje się niewystarczające. Być może zatem nie chodzi o rozmaite sposoby słuchania, a raczej o wielopoziomowe formy odbioru, które generowane są przez dźwięki i wykraczają poza tradycyjnie wyznaczone zakresy percepcji audytywnej. Jak odbieramy dźwięki, gdy ich nie słyszymy? Co się dzieje, gdy ze słuchania nawykowego przechodzimy w tryby słuchania wykreowane przez artystów i projektantów dźwięku? W jak dużym stopniu dźwięk zawłaszczany jest przez muzykę i w jaki sposób tworzone są pozamuzyczne realizacje artystyczne? To tylko niektóre z pytań, które wyłaniają się z przestrzeni badawczych ewokowanych przez zawarte w niniejszym numerze „Zeszytów Artystycznych” teksty, będące zaproszeniem do szukania możliwych odpowiedzi, a także stawiania pytań nowych. ●

